

SURİYELİ MÜLTECİLERİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE ETKİLERİ

Yazar /Author: Prof. Dr Salih ÖZTÜRK¹ Selen ÇOLTU²

Özet

Günümüzde adını sıkça duyduğumuz Suriyeli mültecilerin 2011 yılından bu yana ülkelerindeki iç karışıklık nedeniyle ülkelerini terk ettikleri ve komşu ülkelere sığındıkları görülmektedir. Yaşanan bu karışıklık nedeniyle Suriyeli mülteci akını Suriye'deki olayları diğer bölgelere taşımakta etkin rol oynamaktadır. Komşu ülkeler her geçen gün artan mülteci kriziyle başa çıkmada tek başlarına yeterli olamamaktadır. Mülteci sorununun Topluların ve bireylerin hayatlarında onarılmaz yaralar açmaya devam etmesi sorunun çözümünü zorlaştırmaktadır.

Bu bağlamda gerek mesafe yakınlığı gerekse de komşuluk ilişkilerinden ötürü Türkiye'nin mülteci akınına ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Sayıları her geçen gün artan Suriyeli vatandaşlara her anlamda destek elini uzatan Türkiye ciddi sorunların varlığıyla karşı karşıyadır. Ülkemize gelen Suriyeli vatandaşların ülkemizi ekonomik, hukuki, siyasi ve toplumsal etkilerle baş başa bıraktığı açıktır. Ülkemize katkıları olmamakla birlikte ülke kalkınmamıza negatif yönlü etkiler bırakan gitgide içinden çıkılmaz bir sürecin varlığına işaret eden Suriyeli mülteci akınının yakın gelecekte çözülmesi pek mümkün gözükmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli Mülteciler, Mülteci Sorunu, Türkiye-Suriye İlişkileri.

THE EFFECTS OF SYRIAN REFUGEES ON TURKISH ECONOMY

Abstract

It is seen that Syrian refugees, whom we have heard so often today, have left their shrinking conditions in their countries since 2011 and they have been sheltered in neighboring countries. Due to aging and confusion, it plays an active role in carrying the events of those living in Syria to other regions. Neighboring countries alone are not enough to cope with the increasing refugee crisis. The refugee problem makes it difficult to solve the problem of communities and individuals continuing to unleash incurable injuries in their lives.

In this context, it is shown that Turkey is hosted to the refugee flow because of its proximity and neighborly relations. Numbers rise the other day Turkey, extending its support to Syrian citizens in a meaningful sense, is facing the existence of serious problems. It is clear that the Syrian citizens who came to our country left our country with economic, legal, political and social influences. It is unlikely that the Syrian refugee flood, which has a negative impact on the development of the country, will be resolved in the near future.

Key Words: Syrian Refugees, Refugee Problem, Turkey-Syria Relationships.

GİRİŞ

Türkiye jeopolitik konumu itibarıyla son derece sorunlu olan bir coğrafyanın tam orta noktasında bulunmaktadır. Türkiye, dünyanın en fakir bölgelerinden biri olan Afrika'dan yeterli zenginliğe sahip olan Avrupa'ya uzanan bir geçiş yolunu oluşturmaktadır. Bu nedenden ötürü de Türkiye sürekli mülteci sorunlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu süreç 2010 yılı sonlarında başlayan ve Arap baharı olarak adlandırılan ayaklanmaların ortaya çıkardığı etkilerle daha da şiddetlenmiştir. Bu ayaklanmaların ortaya çıkardığı etkiler başta Arap devletlerini etkileyerek daha sonrasında Tunus ve Mısırda yönetici değişikliklerine sebebiyet vermiştir. Ve bunun sonucunda Suriyeli halkın yönetime karşı eylemleri ve devletinde halka karşı güç uygulamaya başlamasıyla başlayan ayaklanmalar temelde bir iç savaşın varlığına işaret etmiştir.

Bu bağlamda Mart 2011 de başlayan ve Türkiye'nin gündem konularından biri haline gelen Suriye'de ortaya çıkan karışıklıklar Türkiye'yi tarihinin en önemli göç hareketleriyle baş başa bırakmıştır. Yaşanan bu gelişmeler yüz binlerce Suriyeliyi can güvenliği tehdidi altında bırakmıştır. Bu durum can güvenliği tehdidi

¹ Namık Kemal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, salihozturk@nku.edu.tr.

² Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Bölümü selencoltu_1907@hotmail.com.

altında kalan Suriyelileri, başta Türkiye olmak üzere ülkenin çeşitli yerlerine kitleler halinde sığınmak zorunda bırakmıştır. Bunun sonucunda Suriye'deki sorunların Türkiye'ye sıçraması kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu gelişmeler ışığında ülkenin ekonomik, siyasi ve güvenlik sorunlarıyla baş başa kalacağı açıktır.

Genellikle evlerini terk etmek zorunda kalan Suriyeliler çareyi komşu ülkelerde aramış ve Lübnan, Ürdün Türkiye Irak ve Mısır gibi ülkelere sığınmışlardır. 2011 Mart ayında başlayarak hala etkilerini sürdürmekte olan kriz 200.000 den fazla insanın yaşamını yitirmesine neden olurken, milyonlarca insanın da yaşadığı yeri terk etmesine neden olmuştur. Bu anlamda 10 milyondan fazla insanın krizden ciddi şekilde etkilendiğini söylemek olasıdır. %75 ini kadınlar ve çocukların oluşturduğu mültecilerin büyük çoğunluğu çok zor koşullarda yaşam sürmektedirler. Suriyeli mültecilerin yoğun olarak sığındıkları komşu ülkeler her geçen gün artan mülteci krizleriyle başa çıkmada tek başlarına yeterli olmamaktadır.

Ortadoğu'nun stratejik öneme sahip ülkelerinden biri olan Suriye'de meydana gelen iç savaş ve devamında oluşan siyasi göç hareketleri başta Suriye sınırı olan bölge coğrafyasını yakın etkilemiştir. Bu anlamda bu göç hareketinden öncelikle Şırnak, Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis ve Hatay gibi iller ciddi şekilde etkilenmişlerdir. Bu nedenle Türkiye, gelen sığınmacıları kamplara yerleştirmek zorunda kalmıştır. Fakat sayıları her geçen gün artan Suriyeli sığınmacılara yetecek sayıda kamp sağlanamamıştır. Bir kısım Suriyeli bu kamplarda varlıklarını sürdürürken bunların dışında kalanlar ise kamp dışı alanlarda veya kiraladıkları meskenlerde varlıklarını sürdürmektedirler.

Çalışmamızın amacı Suriyeli mültecilerin Türkiye ekonomisine etkilerinin araştırılmasıdır. Bu anlamda bu çalışmada yaşadığı zorluklar nedeniyle ülkemize akın eden Suriyeliler ele alınmaktadır. Bu nedenle açık kapı politikası uygulanan ve geçici koruma altına alınan Suriyeli mültecilerin yaşadığı değişim ve dönüşümlere yer verilerek bunların Türkiye ekonomisine katkıları tartışılacaktır. Sonrasında çalışmamız sonuç kısmı altında bir değerlendirmeye son bulacaktır.

1. SURİYELİ MÜLTECİ SORUNU

Mültecilik, çoğu zaman göçmen kategorisi içinde ele alınıp değerlendirilmektedir. Günümüzde mültecilik sıklıkla karşılaşılan ve küresel ölçekte sorun olarak algılanan bir sosyal gerçeklik olarak tanımlanmaktadır. Mülteciler, gönüllü göçün aksine zorlayıcı koşulların etkisi altında kalarak komşu ülkelere daha iyi yaşam standartlarına doğru bir göç akışını sürdürmektedirler. Mültecileri bu zorunlu göçe zorlayan koşulların başında savaş gelmektedir. Ülkelerin gerek yaşadıkları iç savaş gerekse de iki ülke arasında yaşadıkları savaş ülkeleri zorunlu bir göçe tabi tutmuş ve komşu ülkelerde mülteci akının başlamasının kapılarını açmıştır (Göker ve Keskin, 2015:230).

Türkiye Cumhuriyeti 1920'li yıllardan 1990'ların ortalarına kadar balkan topraklarında yaşayan yaklaşık 1.5 milyon mülteciye ev sahipliği yapmıştır. Bu nedenle 1989'da ilk olarak Bulgaristan'ın komünist rejiminden kaçan 300 bin den fazla Pomak ve Türklerden oluşan Bulgar vatandaşları Türkiye'ye sığınmıştır. Bulgar vatandaşlara ev sahipliği yapan Türkiye aynı zamanda da onların Türk vatandaşlığı kazanmalarının yolunu açmıştır. 1991 yılına gelindiği zaman ise Türkiye Saddam Hüseyin'in Kürtleri ve Kuzey Irak'ta yer alan diğer azınlıkları hedef alanların şiddetinden kaçan yarım milyona yakın sığınmacının kitlesel sığınmasına olanak tanımıştır. Bu kitlesel göç Türk sığınma politikasında derin ve uzun süreli etkiler yaratmıştır. 1994 yılında ise hükümet aksi yönde bir karar almadığı müddetçe mültecilerin Türkiye sınırını geçmeden cevap verilmesi gerektiğini belirten bir yönetmelik benimsenmiştir. Bu yönetmelik kapsamında resmi makamlara, bu mültecilerin sınır bölgelerindeki kamplarda yaşamaları gerektiği söylenmektedir. Dahası mülteci kabulü ve bireysel sığınma başvuru süreçlerinin varlığını tanımlamaktadır.

1951 yılında mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin yapılan Cenevre sözleşmesini coğrafi kısıtlama ile kabul etmesine paralel olarak 94 yönetmeliği ise mülteci statüsü alma hakkını Avrupa da meydana gelen birtakım olaylar nedeniyle sadece sığınma arayan kişilerle sınırlı tutmuştur. 1990'lı yıllarda 50 bin civarında Arnavut ve Boşnak mültecinin Türkiye'ye akın ettiğini söyleyebiliriz. Menşei ülkelerinde istikrar sağlanıncaya kadar çoğu ülkesine geri dönmüştür fakat bazıları evlilik, istihdam ve vatandaşlık alma gibi nedenlerle topluma entegre olmuşlardır (Kirişçi, 2014:13).

2011 Nisan ayında Türkiye'ye akın etmeye başlayan Suriyeli mülteciler hukuki belirsizliklerini korumaktadırlar. Bu nedenle ilk olarak Suriyeli mülteciler misafir olarak tanımlanmıştır. Ancak bu tanımlamanın hukuki bir karşılığı olmadığı gerekçesiyle ve Suriyeli vatandaşların keyfi uygulamalarının riskinin önüne geçmek adına geçici koruma statüsü hayata geçirilmiştir. Bu nedenle 2012 yılından itibaren Türkiye'ye toplu sığınma amacıyla gelen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları ve Suriye Arap cumhuriyetinde ikamet eden

vatansız kalmış kişilerin barındırılmasına yönelik yönerge kabul edilmiştir ve Türkiye'deki Suriyeli vatandaşların hukuki statüsüne bir netlik kazandırılmıştır (Oytun, 2014:11).

2. TÜRKİYEDEKİ SURİYELİ MÜLTECİLER

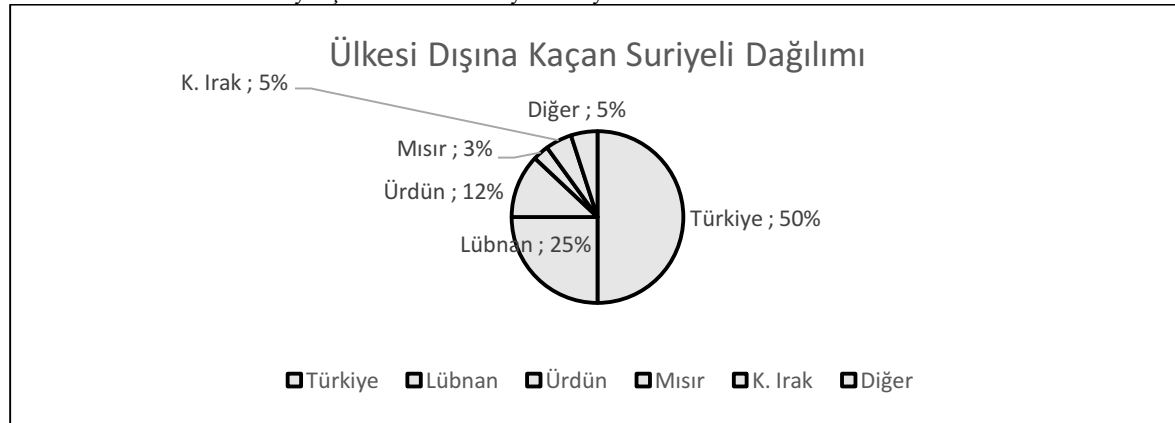
2011 yılı Tunus'ta başlayan halk hareketleriyle birlikte Arap ülkelerindeki baskıcı rejimlere karşı değişimi öngören toplumsal hareketler ortaya çıkmıştır. Bu nedenle bazı ülkelerde yönetimler düşerken bazılarında ise protesto ve gösteriler uzun süre devam etmiştir. Suriye'de ise olaylar geç başlamakla birlikte halen şiddetli etkilerini sürdürmektedir. Bu yönüyle Suriye'deki olaylar siyasi, ekonomik, toplumsal etkilerinin yanı sıra insani etkilerinin daha çok ön plana çıktığı bir iç savaş halini almıştır. Kısa sürede toplumsal çatışmaya dönüşen Suriye'deki halk hareketleri toplumsal kutuplaşma yoluyla da ordu muhalefet çatışmalarına da yol açmıştır. Suriye'de giderek çıkmaza giren halk hareketleri yüzünden nüfusun yarısı çareyi komşu ülkelere sığınmakta ülkelerini terk etmekte aramışlardır. Bu nedenle 2011 Mart ayından beri sayıları her geçen gün artan Suriyeli mülteciler ülkelerini terk ederek ülkemize akın etmeye başlamıştır (Mor, Bulut ve Yüksel, 2014: 6).

Suriye krizinin ve Suriyelilerin en önemli muhatap kabul ettikleri yerlerden biri Suriye ile 911 km sınırı olan Türkiye'dir. Bu nedenle yapılan ilk göç hareketi Hatay'ın Yayladağı ilçesi Cilvegözü sınır kapısından 252 kişilik kafilenin girişiyle başlamıştır. Bu göç hareketleri 4.5 yıl kadar uzun bir süre aralıksız devam etmektedir. Türkiye, gelenlerin geri gönderilmemesi ilkesini vurgulayarak Suriyeli vatandaşlara açık kapı politikası uygulamıştır. Bu yönüyle Suriye'den gelen vatandaşlara uluslararası hukuka uygun bir şekilde geçici koruma sağlanmıştır. Türkiye'nin açık kapı politikası zaman zaman bazı engellere uğrasa da genel itibarıyla prensip olarak sürekli olarak sürdürülmeye çalışılmıştır. Fakat bu gelişmelerin ışığı altında Türkiye'ye göç eden Suriyeli vatandaşlar bazı bürokrat ve siyasetçilerin tahminlerini ve beklentilerini karşılamamıştır. Bu nedenle Türkiye tarihinin en önemli sorunlarından biri olan sığınmacı sorunuyla baş başa kalmıştır.

Belli ülkelere göç etmek zorunda kalan sığınmacı sayılarının dikkat çekici olduğu gözlenmektedir. Gelen Suriyeli sığınmacı sayıları hususunda Türkiye'nin dikkat çekici üstünlüğe sahip oluşu göz edilememektedir. Bu nedenle Türkiye dışındaki komşu ülkelere göç edenlerin sayıları her geçen gün düşmekte iken Türkiye'ye göç eden Suriyeli vatandaşların da sayılarının tam tersi olarak her geçen gün aynı paralellikte arttığı gözlenmektedir.

Grafik1:Ülkesi Dışına Kaçan Suriyelilerin Ülke Bazında Oransal Dağılımı

Kaynak: Erdoğan, Murat & Ünver, Can “Türk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusunda Görüş Beklenti ve Önerileri” Kasım 2015 Türkiye İşveren Konfederasyonu Yayın No:35

Yukardaki Grafik ülkesi dışına göç eden Suriyeli mültecilerin oransal dağılımını göstermektedir. Bu bağlamda grafikten anlaşılacağı üzere, Suriyelilerin Türkiye'ye %50, Lübnana %25, Ürdün'e %12, K. Irak'a %5, Diğer ülkelere %5, Mısır'a %3 oranında yerleştikleri gözlenmektedir. Bu anlamda başı çeken ülkenin %50 oranla Türkiye olduğu gözlenmektedir. Oransal üstünlüğüyle dikkat çeken Türkiye'nin Suriyeli vatandaşlara ev sahipliği yapmakta olduğu görülmektedir. Bu anlamda Türkiye'nin her anlamda özel bir yere sahip olduğunu söylemek olası olacaktır.

Yaşanan gelişmeler sırasında Suriye’den Türkiye’ye toplu nüfus hareketi artarak devam etmiş bunun yanı sıra kendi isteğiyle Suriye’ye geri dönenler olduğu gibi geçerli pasaporta sahip olanlardan başka ülkelere gitmeleri sağlanan Suriyeli vatandaşlar da olmuştur. Suriye’ye sığınan kişilerin durumundan sorumlu kuruluş olarak Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) belirlenmiştir (Dizman, 2012:1).

Birleşmiş milletler verilerine göre savaşta işkence kötü muameleye maruz kalan mültecilerin sayısının 2013 itibariyle tüm dünyada 50 milyonu aşmış olduğu görülmektedir. Birleşmiş milletlerin hazırladığı rapora göre bu sayı 51.2 milyon ile bir önceki yılda mülteci olan insan sayısını 6 milyon geçmiş durumdadır. 2014 yılı içişleri bakanlığının açıkladığı rakamlara göre, Türkiye’de Suriyeli mülteci sayısı 1 milyon 385 bindir. Birleşmiş milletler raporuna göre Suriyeli sayısının 1.6 milyon civarında olduğunu söylemek mümkündür. Bu anlamda Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin bir kısmının kamplarda bir kısmının yerel halkla birlikte yaşadığı görülmektedir (Ünal, 2014:74).

2014 yılı verileri itibariyle Türkiye’de 667.448 kayıtlı mülteci bulunmaktadır. Türkiye’de bulunan kayıtlı ve kayıt aşamasında olan mülteci sayısı 667.636 iken kamplarda bulunan mülteci sayısı 224.453 iken kamp dışında olan kayıtlı mülteci sayısı ise 443.183’tür. Türkiye’de bulunan toplam mülteci sayısının 800.000 olduğu tahmin edilmektedir. Türkiye’deki mültecilerin demografik yapıları incelendiğinde bunun %76’sını kadınlar ve 18 yaş altı çocuklar oluştururken %24 ünü ise 18 yaş üstü olan erkekler tamamlamaktadır (Yüksel, Bulut ve Mor, 2014:7).

Türkiye hükümetinin Türkiye ile Suriye sınırında kurduğu 25 kampta Ağustos 2015’ten beri Suriyeli mülteci sayısı 262.134’lere ulaşmıştır. Bu kampların tamamı Suriyeli mültecilerle dolmaktadır. Mülteci nüfusun %85’i şehir mültecileri olarak ülkenin dört bir yanındaki il ve ilçelere dağıtılmış durumdadır. Özellikle Suriyelilerin en yoğun yaşadığı yer olan güneydoğu bölgesinde Suriyeli mülteci sayısı yoğunlaşmıştır. Bu sayede civar kentlerde mültecilerin sayısı %10 civarlarında artmış ve giderek daha da yoğunlaşmıştır. Ayrıca bu kentlerin dışında Suriyeli mültecilerin İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük kentlere de yerleştikleri görülmektedir. Bu kentlerden biri olan İstanbul’da Ocak 2015 ten itibaren Suriyeli mülteci sayısının 330.000’e ulaştığı görülmektedir (Gee, 2015:9).

2.1 TÜRKİYEDEKİ SURİYELİ KAMPLARI

2011 yılı mart ayından itibaren Türkiye’ye ciddi mülteci akını başlamıştır. Türkiye’ye gelen yaklaşık 500 bin civarında Suriyeli olduğu tahmin edilmektedir. Bunların 200 bini kamplarda 300 bini de kamp dışı yerlerde ikamet etmektedirler. Yaklaşık bugüne kadar ülkemiz sınırlarında 8 ayrı ilde 17 tane kamp yapılmıştır. Kamp dışında serbest kalanlar ise ülkenin çeşitli yerlerine dağılmışlardır. Türkiye’ye sığınan bu mülteciler AFAD (Afet ve acil durum yönetim başkanlığı) tarafından korunup gözetilmektedir (Yılmaz, 2013:7).

Aşağıdaki tabloda Suriye’yi terk eden mültecilere yapılan kamp yerlerini göstermektedir.

Tablo1: Türkiye’de bulunan kamplara ilişkin sayısal veriler

Kaynak: Mehmet Güçer, Sema Karaca , Bahadır Dinçer Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması Uşak Sosyal Araştırmalar Merkezi Mayıs 2013 s.15.

İli	Kamp Yeri	Açılış tarihi	Çadır sayısı	Suriyeli sayısı
HATAY	Altınözü 1 çadırkenti	09.06.2011	259	1.512
	Altınözü 2 çadırkenti	10.06.2011	570	2.392
	Yayladağı 1 çadırkenti	30.04.2011	575	2.926
	Yayladağı 2 çadırkenti	12.07.2011	510	3.472
	Apaydın çadırkenti	09.10.2011	1525	4.506
	Reyhanlı toplama merkezi			
	Toplam		3.493	14.808
KİLİS	Öncüpınar konteynerkenti	17.03.2012	2.053	13.398
	Toplam		2.053	13.398
Şanlıurfa	Ceylanpınar çadırkenti	01.03.2012	4.573	43.464
	Akçakale çadırkenti	06.07.2012	5.129	34.704
	Harran konteynerkenti	13.01.2013	2.000	12.364

	Toplam		9.702 çadır ve 2000 konteyner	90.532
Gaziantep	Islahiye çadırkenti	17.03.2012	1.710	8.530
	Karkamış çadırkenti	28.08.2012	1.632	8.195
	Nizip 1 çadırkenti	03.10.2012	1.858	9.976
	Nizip 2 konteynerkenti	11.02.2012	1.000	3.948
	Toplam		5200 çadır ve 1000 konteyner	30.649
Kahramanmaraş	Kahramanmaraş çadırkenti	01.09.2012	2.737	15.910
	Toplam		2.737	15.910
Osmaniye	Osmaniye çadırkenti	09.09.2012	2.012	7.716
	toplam		2.012	7.716
Adıyaman	Adıyaman çadırkenti	22.09.2012	2.178	9.942
	Toplam		2.178	9.942
Adana	Sarıçam çadırkenti	28.01.2013	2.136	8.709
	Toplam		2.136	8.709
Mardin	Midyat çadırkenti	Yapım aşamasında		
	Nusaybin çadırkenti	Yapım aşamasında		
Kilis	Elbeyli konteynerkenti	Yapım aşamasında		
Malatya	Malatya konteynerkenti	Yapım aşamasında		

3. SURİYELİ MÜLTECİLERİN TÜRKİYE EKONOMİSİNE ETKİLERİ

Mart 2011 nedeniyle Suriye'deki olaylardan kaçan çok sayıda mültecinin yasal ve yasa dışı yollardan Türkiye'ye sığınması olgusu her geçen gün artarak devam etmektedir. Bu anlamda Türkiye, Suriye ile sınır komşusu olması nedeniyle mülteci akınına uğrayan ülkelerin başında gelmektedir. Mesafe yakınlığı sebebiyle Suriyeli vatandaşlar Türkiye'yi AB'ne geçiş için basamak olarak görmektedirler. Bu anlamda Türkiye'deki sığınmacıların sorunları ülkede kalınan süre boyunca etki göstermektedir. Bu sorunların başında eğitim, sağlık, dil, yapısal uyum, sosyal ve psikolojik uyum yer almaktadır. Bunlardan ziyade göç alan ülkelerde sıklıkla görülen sorunlar yabancı düşmanlığı ve ırkçılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal dışlanma, Ekonomik zorluklar, Kötü çalışma koşulları ve ayrımcılık kriterleri günah keçisi ilan etme gibi birçok problemi peşinden sürüklemektedir. Bu sebeple mültecilerin sığındıkları ülkede birçok sorun ve sorunların kaynağı ele alınmaktadır (Göker ve Keskin, 2015:231-233).

3.1 EKONOMİK SORUNLAR

Türkiye'ye sığınan mülteci sorununda ev sahibi ülke ile sığınmacı arasındaki ilişkileri etkileyen kilit nokta kuşkusuz ekonominin varlığıdır. Türkiye Suriye'den gelen mültecilere çok büyük miktarlarda paralar harcamış büyük uğraşlar vermiştir. Ayrıca uluslararası kuruluşlarda bu trajik durumun etkilerini azaltmak amaçlı katkılarda bulunmuşlardır. Aynı zamanda yapılan bu yardımların Türkiye'deki yoksul kesimin ikinci plana itildiği sorunlarını gündeme getirmektedir. Bu sorunlar sadece devlet harcamalarıyla sınırlı olmayıp aynı zamanda yoğun göç talebin artmasını beraberinde getirerek şehirlerin ekonomisini tek yönlü değil çift yönlü etkilemektedir. Ayrıca zanaat sahiplerinin aynı işi daha düşük ücretlere yapmaları nedeniyle Suriyeli mültecileri tercih ettiklerini ve bu sayede iş kaybı yaşadıkları sorunu açıklar (Sönmez, 2014:12).

Suriye'deki olaylar sonrası Suriyeli mültecilerin yol açtığı ekonomik ilişkiler ele alındığında Türkiye'nin ticari ilişkilerinde düşüş yaşandığı açıktır. Suriye üzerinden Ortadoğu ve Körfez ülkelere yapılan ticaret nakliye problemleri yüzünden aksamıştır. Bu nedenle 2010 yılında Suriye ile ticaret hacmi 2 milyar 297 milyon dolar hacminde iken, 2011 yılında ise 1 milyar 946 milyon dolar olurken 2012 yılının 8 aylık dönemi itibarıyla 400 milyon dolara gerilemiştir. Bütün bu olumsuz gelişmeler bölgenin sosyo-ekonomik yapısının alt üst olmasına sebep olmuştur (Canyurt, 2015:139).

Suriyeli mültecilerin en büyük sorunlarından biride kalacak yer problemidir. Çoğu mülteci giyecek, battaniye, ayakkabı gibi temel ihtiyaçlardan yoksundur. Maddi imkânsızlık nedeniyle barınacak yer bulamayan Suriyelilerin parklarda geceledikleri görülmektedir. Hatta bazı ailelerin çocuklarının dilencilik yaptığı veya su satarak ekonomik kazanç sağladığı görülmektedir. Suriyeli mültecilerin kalacak yer problemine en büyük etken kira sıkıntısıdır. Yüksek refah seviyesinin olduğu bir yerde Suriyeli mültecilerin sefalet koşullarında yaşam sürdürdüğünü söylemek yerinde olacaktır (Yüksel, Bulut ve Mor, 2014:9).

3.2 KAYIT VE SAĞLIK SORUNLARI

Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye girişlerinde ihtiyaçlarının belirlenmesi için kayıt olmaları zorunludur. Eğer girişlerde kayıt altına alınmazlarsa bunların ihtiyaçları karşılanamaz. Kayıt altına alınmayan mülteciler ülkede yok hükmünde kayıt dışı pozisyonda varlıklarını sürdürürler. Pasaport olmadan ülkeye gelen Suriyeli vatandaşların sayısı çoktur ve her geçen gün artış göstermektedir. Bunlar kamplara yerleştirilseler de hiçbir haktan yararlanmaları mümkün değildir. Bu nedenle Türkiye de mültecilerin bazı haklardan yararlanmalarının önü açılmıştır. Bu amaçla 23 tane kayıt mobil merkezi kurulmuştur. Bu sayede Suriyeli vatandaşların şehir ve kayıt durumlarına bakılmaksızın istedikleri hastanede tedavi olabilmelerinin yolu açılmıştır. Bu anlamda sayıları %50 den fazla Suriyeli mültecinin psikolojik destek ve yardım alması gerekmektedir. Bu amaçla sınır bölgelerinde ve çeşitli sağlık merkezlerinde psikolog sayılarının artırılması gerekmektedir. Bunun yanında çeşitli sağlık hizmeti sorunları gündeme gelmektedir. Bu açıdan sağlık hizmetleri yetersiz kalmakta ve mültecilerin ihtiyaç ve sorunlarını karşılamada çözüm üretmekte zorlanmakta ve gerekli yeterliliğe ulaşmamaktadır. Hastaneye gelen mültecilerden ücret talep edilmesi de sorunun bir başka boyutunu ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle bu durum mültecilerin sağlık hakkına erişimini engellemektedir. Bu da çeşitli salgın hastalıkların yolunu açmakta ve buldukları ülkenin de bu sayede sağlıklarını ciddi tehdit etmektedir (Yüksel, Bulut ve Mor, 2014:9).

3.3 EĞİTİM SORUNLARI

2014-2015 eğitim öğretim döneminde Türk idaresindeki 25 kampta yaşayan okul çağındaki çocukların %90'ı okula kayıt yaptırmışsa da kamplardaki çocuk sayısı, okul çağındaki Suriyeli çocuk nüfusun sadece %13 ünü teşkil etmektedir. Kamp dışında yaşayan Suriyeli mültecilerin ise eğitim durumları son derece kötü durumdadır. Burada Türkiye, devreye girerek çocuklarının eğitimi için geçici eğitim merkezlerine olur vererek çocukların devlet okullarında eğitim alması için gerekli adımların önünü açmıştır. Fakat Suriyeli çocukların okula gidememesinin engelleri bir anlamda aşılsa da Suriyeli çocukların okula gitmesinin altında birçok engel yatmaktadır. Bu engellerin başında Birçok Suriyeli çocuğun ekonomik zorluklar nedeniyle ücretsiz eğitim imkânlarından yararlanmak yerine çalışma hayatına erken yaşta atılmak zorunda kaldığı görülmektedir. Yine Türkçe engeli ve yapısal uyum sorunlarının varlığı da eğitim önünde ciddi engel oluşturmaktadır.

Birçok Suriyeli vatandaş eğitim merkezlerine erişememenin nedeni olarak ekonomik koşulları, devlet okuluna gidememenin önündeki engellere ise lisan meselesini dayatmıştır. Bir kısım Suriyeli vatandaş ise Suriyeli çocuklarının Türkiyeli çocuklarla uyum problemi yaşayacağı gerekçesiyle eğitimden mahrum edilmek zorunda kalmıştır. Bir kısım Suriyelinin ise nasıl kayıt olunması gerektiğine dair fikri olmadığı gibi kayıt olmak isteyenlerin ise reddedilmesi eğitime başlama şevkini kırmıştır. Bazıları da, yakınlarında bir Suriyeli geçici eğitim bulunmadığı gerekçesiyle kayıt yaptırmamak bu da eğitim sorunlarının giderek derinleşmesine eğitimin ülkede yozlaşmasına neden olmaktadır (Gee, 2015:16).

3.4 LİSAN SORUNU

Türkiye, iltica edilen diğer ülkelerden birçok yönüyle farklılık göstermektedir. Bu önemli farklılıklardan bir tanesi de lisan sorunudur. İltica edilen Ürdün, Lübnan, Irak, Mısır ve Suriye de Arapça anadil kabul edilmekteydi. Fakat Türkiye de ise Türkçe konuşulmaktaydı. Bu nedenle Suriyeli mülteciler ülkelerinden farklı olarak ilk kez Türkiye'de farklı bir dille karşılaşmışlardır. Bazı mülteciler ise, Türkçeyi çeşitli kurumlardan öğrenmeye başlamışlardır (Akkaya, 2013:180).

Dil bilme ihtiyacından kaynaklanan sorunlar oldukça fazladır. Dil bilmeyen sığınmacılar sağlık hizmetleri, insani yardım gibi desteklerden yararlanamamakta, iş bulmakta sorun yaşamakta ve resmi işlemlerini dil engeli yüzünden gerçekleştirememektedir. Yine Suriyeli mültecilerin çocuklarının dil sebebiyle devlet okullarına gidememeleri Suriyeli mülteci çocukları yeterli eğitim imkânlarından mahrum etmektedir. Hızlandırılmış dil kurslarının eksikliği sınıfa yerleştirilmede esnek davranılmaması gibi birtakım sorunlar

neticesinde yeterli dil eğitimi alamayan çocuklar toplumsal açıdan uyum problemleriyle karşı karşıya kalmaktadırlar (Gee, 2015:18).

3.5 GÜVENLİK VE ASAYİŞ SORUNLARI

Suriyeli mültecilerin yaşam koşulları ve eğitim imkânlarından yoksun oluşları, uzun vadede suç oranlarının artmasına ve bununla beraber gelecek sosyal sorunlara işaret etmektedir. 2014 yılı itibariyle kayda değer bir asayiş sorunu yaşanmaması önem arz etmekle birlikte ileriki yıllarda sorun yaşanmayacağı anlamına gelmemektedir. Bu anlamda beklenenden daha az asayiş problemi yaşanması risk olmayacağı anlamına gelmemektedir. Bu anlamda en riskli grubu kayıt dışı Suriyeli mülteciler oluşturmaktadır. Bu nedenle bu mültecilerin suça meyilli oldukları gözlenmiştir. Suç işleyen kayıt-dışı mültecilerin ceza almamak amaçlı bilinçli kayıt yaptırmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu nedenle suç işleyip hiçbir yaptırım uygulanmayan mültecilerin diğerleri arasında en riskli grubu oluşturdukları muhtemel gözükmektedir (Ağır ve Sezik, 2015:114).

Güvenlik sorununun beraberinde meydana gelen terör saldırıları Suriye ile olan bağlantıları sebebiyle güvenlik önlemlerine önem verilmesini gündeme getirmiştir. Diğer yandan sınır güvenliğinin yetersizliği olası riskleri arttırmıştır. Türkiye'nin mevcut sınır güvenliği kapasitesi ise bu geçişleri engellemek için yetersiz kalmaktadır. Zaman içinde Suriye'de yaşanan olaylar ile sınır güvenliği daha da önemli bir boyut kazanmıştır. PYD'nin ve IŞİD'in sınırlarımıza yakın bölgelerde alan kazanması, Rusya'nın Suriye'ye müdahil olarak yine sınırlarımıza yakın yerlerde hareket alanı bulması, koalisyon güçlerinin IŞİD'e yönelik hava saldırıları, Türkiye'nin IŞİD'e karşı mücadelesini artırması gibi olaylar bu çerçevede Türk sınırlarının güvenliğinin de artırılması sonucunu doğurmuştur (Akgül, Kaptı ve Demir, 2015:14).

Kalma süreleri uzadıkça yanlarında getirdikleri tasarrufları tükenen sığınmacılar, zorunlu ihtiyaçları olan barınma, gıda ve güvenlik hususlarında kaygı yaşamaktadırlar. Ekonomik koşullarındaki zorluk nedeniyle kirasını ödemekte zorlanan gıda bulmaktaki birtakım problemlerin mülteciler arasındaki en küçük bir anlaşmazlığın ciddi asayiş sorunlarını gündeme getirdiği tartışılmaktadır. Ayrıca yaşanan gelişmeler ışığında Türkiye de olası bir iç krizin varlığı kaçınılmaz görünmektedir (Sönmez, 2014:15).

Tablo2 : Evrensel Mülteci Profili ve Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Profili

Kaynak: Ayşe Şebnem Tunç Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: “Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme” Tesam Akademi Dergisi ISSN:2148- 2462 Temmuz 2015.

ÖZELLİKLER	Evrensel Mülteci Profili	Türkiye'de Mülteci Profili
Dilleri Farklıdır	*	**
Kültürleri Farklıdır	*	**
Yaşam Tarzları Farklıdır	*	**
Sosyo Ekonomik Düzeyleri Farklıdır	*	**
Mülteci Nüfusu İçerisinde Kadın Ve Çocuk Oranı Yükseklerdir.	*	**
Eğitim Seviyesi Düşüktür.	*	**

Bu gelişmeler ışığında evrensel mülteci profili incelendiğinde mültecilerin ağırlıklı olarak dilleri, kültürleri ve yaşam tarzlarının farklı olduğu görülmektedir. Mülteci nüfusunun kadın ve çocuk içerisindeki oranlarının yüksekliği ve eğitim oranlarının düşük seyrettiği gözlenmektedir. Buradan hareketle evrensel mültecilerin Türkiye'ye gelen mülteci profili ile benzer özellikler gösterdikleri aşikârdır.

Suriye de başlayan krizden bu yana sayıları 3 milyonu aşan Suriyeli mülteciler Türkiye, Lübnan, Ürdün, Irak gibi komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmışlardır. Bu süreçte Türkiye, ülkelerinden kaçıp Türkiye'ye giriş yapmak isteyen Suriyeli mültecilerin hemen hepsini kabul etmiştir. Onlara geçici koruma statüsü vermiştir. Bu kararlar Suriyelileri geçici kapsamına alan yönetmeliğin 2014 itibariyle yürürlüğü girdiği görülmektedir. Bu nedenle 2015 yılı sonları itibariyle çeşitli ülkelere dağılmış toplam 3,980,623 kayıtlı Suriyeli mültecinin bulunduğu açıktır. Bunların 1.7 milyondan fazlasının Türkiye'ye sığındığını rahatlıkla söylemek mümkündür (Altundöğür ve Yılmaz, 2016:294).

Türkiye'nin diğer il ve ilçelerine dağılmış olan Suriyelilerin varlığına bakıldığında hem yerel halkın hem de Suriyeli mültecileri ilgilendiren ekonomik kaynaklı sorunların gitgide artacağı mümkün görünmektedir. Bununla birlikte birçok sosyal değişimleri getireceği açıktır. Buradan hareketle sayıları gitgide artan mültecilerin doğum oranlarına bakarak ileriye yönelik tahminler yapılmaktadır.

Tablo3: Suriyeli Mültecilerin Türkiye'deki Doğum Oranları

Kaynak: İsmail Şahin & Oğuz Düzgün Türkiye'ye Gerçekleştirilen Ortadoğu Kaynaklı Zorunlu Göçlerin Sosyo-Ekonomik Etkileri: 1979-2014 Arası Tesam Akademi Dergisi Temmuz 2015 ISSN:2148

Doğum Yılı	Kamp içi		Kamp dışı		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
2011	2	1.3	0	0	2	1
2012	51	32.7	12	35.3	63	33.2
2013	103	66	22	64.7	175	65.8
Toplam	156	100	34	100	190	100

Grafikten anlaşılacağı üzere, 2011 yılından 2013 yılına kadar Suriyeli mültecilerin doğum oranlarında artış olduğu görülmektedir. Kamp dışı mülteciler de düşünüldüğünde her geçen gün artan mülteci nüfusunun Türkiye'nin sosyo-demografik yapısına olumsuz etkiler getireceği anlaşılmaktadır.

Türkiye Suriyeli sığınmacıları kabul edip ev sahipliği yaptığı günden beri Suriyeli mültecilere 5.6 milyar dolar insani yardımda bulunmuştur. Bu yardımların içinde birleşmiş milletler ve Avrupa ülkelerinden gelen uluslararası dış yardımların payı 394 milyon dolar civarındadır. Gelen dış yardımlar Türkiye'nin harcayacağı paranın çok altında kalmıştır. Bu gelişmeler bağlamında Suriyeli mülteci krizinin Türkiye ekonomisine ciddi etkiler bıraktığı açıktır. Son dönem itibarıyla gündemde olan ve AB komisyonunun onayladığı 3 milyon Euro'luk yardım Türkiye ekonomisine kayda değer ölçüde mali katkı sağlayacaktır. Fakat bu yardımı kabul etmekle Türkiye üzerine daha fazla yük binmiştir. Yardımı kabul etmek daha fazla mülteci ve sorunları kabul anlamına gelmektedir. Suriyeli sığınmacıların gelmesiyle beraber kent nüfusunda ciddi artışlar yaşanmıştır. Bu durum önemli derecede altyapı sorunlarının varlığını gündeme getirmiştir. Şehrin altyapısı gelen fazla yoğun nüfusu kaldıramamakta yeterli istihdam olanakları sağlanamamakta ve güvenlik güçlerinin sayıca yetersiz kalması gibi problemler zaman içinde toplumsal huzurun bozulmasına ve yerel halkın Suriyeli mültecilere karşı tepki vermesine sebep olmaktadır (Altundöğür ve Yılmaz, 2016:294).

Tablo4:Türkiye'deki Suriyeliler İçin Yapılan Harcamaların Kaynakları

Kaynak: Murat Erdoğan & Ünver Can Türk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusunda Görüş Beklentisi ve Önerileri'' Kasım 2015 Türkiye İşveren Konfederasyonu Yayın No:35 2015.

Türkiye'deki Bakanlık Ve Diğer Kamu Kurumlarının Suriyeliler İçin Yaptığı Harcamalar		
2015 Yılı Bütçesi		
Maliye Bakanlığı	1.136.983.000	2015
Hazine Müsteşarlığı	71.292.000	2015
Milli Eğitim Bakanlığı	46.243.000	2015
Milli Savunma Bakanlığı	32.102.000	2015
Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	30.725.000	2015
Ara Toplam	1.315.000.000	2015
2011 – 2015 Harcamaları		
Ulaştırma, Denizcilik Haberleşme Bakanlığı	21.689.000	2011-2015
Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	18.400.000	2011-2015
Tarım Gıda Hayvancılık Bakanlığı	14.793.000	2011-2015
Emniyet Genel Müdürlüğü	12.174.000	2011-2015
Orman Ve Su İşleri Bakanlığı	11.973.000	2011-2015
Kamu Hastaneleri Kurumu	9.876.000	2011-2015

İçişleri Bakanlığı	9.443.000	2011-2015
Adalet Bakanlığı	8.029.000	2011-2015
Halk Sağlığı Kurumu	7.643.000	2011-2015
Gençlik Ve Spor Bakanlığı	7.275.000	2011-2015
Jandarma Genel Komutanlığı	7.089.000	2011-2015
Sağlık Bakanlığı	3.706.000	2011-2015
Diyanet İşleri Bakanlığı	3.447.000	2011-2015
Bilim Sanayi Ve Teknoloji Bakanlığı	3.327.000	2011-2015
Kültür Ve Turizm Bakanlığı	2.691.000	2011-2015
AFAD Başkanlığı	2.573.000	2011-2015
Ara Toplam	140.000.000	2011-2015
Toplam	1.451.000.000	2011-2015

Tabloya bakılacak olursa, Türkiye'nin yaptığı harcamaların dikkat çekici olduğunu söylemek mümkündür. Bu amaçla 2016 yılındaki içişleri bakanlığının bütçeden aldığı payı 4.5 milyar olarak belirlenmiştir. Fakat Suriyelilere yapılan harcamalar bunu çok aşmış durumdadır. Yine 2016 yılı için diyanet işleri başkanlığına ayrılan 6.4 milyar TL de Suriyelilere harcanan payın çok altında kalmaktadır. Bu anlamda bütçe rakamlarına bakarsak 2011-2015 arası bütçe ödenekleri ve bazı kurumlara yapılan harcamaların 1.5 milyar TL ye ulaştığı görülmektedir. Bakanlıklar ve kamu kurumları tarafından ifade edilen 6.8 milyar doların yani 19.8 milyar TL nin 1.5 milyar TL si gibi çok küçük bir bölümü ortaya koyduğunu diğer kaynakların açıklanmadığını söylemek mümkündür. Bu anlamda toplanan kaynak kadar harcama yapılmasının yeterli olmadığını söyleyebiliriz.

SONUÇ

2011 yılında Arap Baharı olarak ortaya çıkan gelişmeler Tunus, Libya, Mısır gibi ülkelerden sonra Suriye'ye de sirayet etmiş ve Suriye'yi olası krize girmeye zorlamıştır. Suriye'de yaşanan iç savaş ve çatışmalardan Türkiye başta olmak üzere bazı bölge ülkeleri bundan olumsuz şekilde etkilenmiştir. Bu süreçte birçok Suriyeli mülteci ülkelerini terk ederek çareyi komşu ülkelere sığınmakta bulmuşlardır. Suriyeli, mültecilere ev sahipliği yapan Türkiye son zamanlarda büyük bir mülteci akınına uğramıştır.

Türkiye'nin Nisan 2011 yılında Suriyeli mültecilere kapılarını açtığı ve geçici korumasını genişlettiği zamanlarda oluşan beklentisi, krizin kısa süreceği ve mültecilerin geri dönmesi yönündeydi. Kısa sürmesi tahmin edilen Suriye krizinin, giderek büyük bir yıkıma dönüşmesi ve mültecilerin yerinden edilmesi gerçeği beklenmeyen bir şok etkisi yaratmıştır. Bu nedenle Türkiye'de sayıları her geçen gün artan Suriyeli mülteciler Türkiye'ye ekstra maliyetler yüklemektedir. Türkiye'nin 2011 yılından beri karşılaşmış olduğu Suriyeli mülteci sorunu diğer mülteci sorunlarından farklı olarak ortaya çıkmıştır. Bu sayede Türkiye'yi daha karmaşık bir sürecin içine sokarak birçok sorunun beraberinde gelmesine neden olmakta ve Türkiye'nin bölgesel konumunu ciddi şekilde etkilemektedir. Bu da kalkınmamızın önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır.

Geçmiş dönemlerde gerek ticaret gerek turizm gerekse emlak alanlarında hızla gelişen Suriye ilişkilerinin Suriye krizi nedeniyle gerilediğini söylemek mümkündür. Bu gerilemenin ilk olarak Suriye'nin yakın ilişkide olduğu illere sirayet etmesi ve onları etkilemesi kaçınılmaz görünmektedir. Bu bağlamda da ekonominin tamamını doğrudan ve dolaylı etkilemesi söz konusu olacaktır. Bir yandan Suriye ile ticaret yapan firmalar ve diğer taraftan Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Lübnan, Suudi Arabistan ve Ürdün gibi Ortadoğu'daki ülkelerle ticaret yapan firmalar, bu ülkelere gönderdikleri malların taşıma maliyetlerindeki artışlar nedeniyle, bu durumdan kâr marjı düşük olan ülkeler olumsuz şekilde etkilenecektir. Ayrıca sınırdan geçişlerde sorun yaşayan bazı lojistik firmaları da başka rotalar aramak zorunda kalacaklardır. Riski göze alamayan kendini değişime hazır hissetmeyen firmalarda finansman konusunda bir dizi problemlerle karşı karşıya kalacaklardır. Vizelerin kaldırılmasıyla birlikte Şanlıurfa, Mardin, Hatay, Gaziantep gibi iller başta olmak üzere Suriyeli turistlerin yoğun ziyaret akınına uğradığı yerlerde turizm gelirleri azalacak akabinde borçlarını ödemekte zorlanan firmaların düştükleri darboğazlar risk primlerinin yükselmesine sebep olacaktır.

Suriye krizinin ve devamında yaşanan mülteci akınının Türkiye'yi ve Türkiye'deki kamu politikalarını ciddi şekilde etkilediği ve bu politikaları değiştireceği açıktır. Özellikle Türkiye'ye eğitim, sağlık, güvenlik, istihdam, toplumsal entegrasyon gibi birtakım sorunları getireceği açıktır. Bu anlamda iç politikayı doğrudan etkilemekle birlikte yaşanan bu etkileşim sürecinin uzun süreceği kaçınılmaz görünmektedir. Suriye'deki çatışmalar son bulsa da bir çoğunluğunun ülkelerine geri dönmeyeceği tahmin edilmektedir.

Gittikçe içinden çıkılmayan bir hal haline gelen Suriyeli mülteci sorunları artarak devam etmektedir. Özellikle dil, kültür, yaşam tarzı farklılıkları toplumsal uyumu güçleştirmektedir. Yerel halk arasında çok eşlilik artmakla birlikte boşanma oranları artmaktadır. Çocuk işçiler yaygınlaşmakta, etnik ve mezhepsel kutuplaşmanın tetiklediği zemin oluşmaktadır. Bunun neticesinde çarpık yapılaşmanın ortaya çıktığı görülmektedir.

Türkiye'deki Suriyelilerin ekonomik etkilerine bakacak olursak, risk ve fırsatların iç içe geçtiğini söylemek mümkündür. Kiralarda artış gözlenirken kiralık ev bulma sıkıntısı her geçen gün artmaktadır. Sınır illerinde enflasyon artış gösterirken küçük işletmelerde kaçak işçi çalıştırma yaygınlık kazanmıştır. Bunun sonucunda Suriyeli kaçak işçi çalıştıranlar ile Suriyeli kaçak işçi çalıştırmayanlar arasında haksız rekabet ortaya çıkmaktadır. Yerel halk istihdam olanaklarının elinden alındığını düşünmektedir. Ancak bu iddiaların iş dünyasında yersiz olduğu görülmektedir. Bu anlamda Suriyeli mültecilerin yerel halkın çalışmak istemediği alanlarda istihdam edildiği açıktır. Bunun sonucunda vasıfsız işgücünde ortaya çıkan açık kapanmaktadır. Bu da bölgedeki yatırımların artmasına olumlu katkılar sağlarken ücretlerin düşmesini beraberinde getirmektedir. Suriyeli sermayenin Türkiye'ye kanalize edilmesi birçok fırsata ket vurmaktadır. Suriyeli mültecilerin küçük işletmeler yoluyla üretim ve ticarete katkı sağladıkları görülmektedir. Fakat burada da bir nokta göze çarpmaktadır. Bu işletmelerin tamamına yakınının kaçak olması vergi vs gibi yasal yükümlülüklerin gerçekleştirilmesi nedeniyle haksız rekabete yol açmaktadır.

Bir başka konu ise güvenlik ve asayiş üzerinedir. Bu doğrultuda yerel halk arasında Suriyeli mültecilerin asayişini bozduğu yönünde iddialar yaygınlık kazanmaktadır. Yine bunun da asılsız olduğu görülmektedir. Mültecilerin adli olaylara karışma olasılıkları son derece düşüktür. Çoğunun da davacı olduğu bilinmektedir. En ciddi sorun oluşturan güvenlik riskinden biri yerel halk arasında oluşan tepkinin bir provokasyona yol açarak şiddet içerikli kitlesel tepkiye dönüşme ihtimalidir. Sınıra yakın bölgelerdeki yerel halkın en önemli kaygısı terör olaylarına açık hissetmeleri sebebiyledir. Suriyeli mültecilerin kenar mahallelerde yerel halkla birlikte yaşam sürmeleri uyum sürecinin zorlaşmasına neden olmakta ve uzun vadede güvenlik sorunlarının doğmasına yol açmaktadır.

Bir diğer etkilerden biri temel hizmetler dolayısıyladır. Sınır illerindeki devlet hastanelerinin yarısına yakınının Suriyelilere hizmet vermesi sebebiyle sınır illerindeki hastanelerde kapasite sorunu yaşanması muhtemel gözükmektedir. Belediye hizmetleri mevcut nüfusa göre tasarlandığından mülteciler nedeniyle artan nüfusun ihtiyaçlarına cevap vermede yetersiz kalmaktadır. Bu da belediyelerin yetersiz bütçeyle faaliyet sürdürmelerini zorunlu kılmıştır.

Kısa süreli ve geçici olacağı tahmin edilen Suriyeli mülteci sorunu günden güne kalıcı bir hal haline gelmektedir. Suriyeli mülteciler uzun süre Türkiye'de kalacak ve bir kısmı yaşamlarını Türkiye'de sürdürmeye devam edecektir. Suriyeli mülteciler Türkiye'nin bir gerçeği ise ortaya çıkan olumsuzlukların azaltılması olumlu gelişmeleri daha fazla hayata geçirilmesi üzerinde durulmalıdır.

Bu anlamda yapılması gerekenlere bakacak olursak Suriyeli mültecilerin tepkisini önlemeyi içeren geniş kapsamlı mülteci politikası hayata geçirilmelidir. Eğitim, sağlık, çalışma hayatı, belediye hizmetleri, toplumun alıştırılması gereken alanların bir bütün olarak düzenlenmesi sağlanmalıdır. Bu çerçevede Suriyeli mültecilerin tamamının kayıt altına alınması sağlık ve eğitim de ek kapasite inşaları yapılması, yerel otoritelere öncelik verilmesi, belediye hizmetleri için ek bütçe verilmesi, sosyal alanların genişletilmesi, sınır illerinde yeni imarlar açılması, Türk kamuoyunun Suriyeli mültecilere alıştırılması yönünde programlar geliştirilmesi, Suriyeli algısının kırılması ve sınır illerindeki yükün dağıtılması, Suriyeli nitelikli işgücünün Türkiye'de kalışının teşvik edilmesi, dilenciliğin önlenmesi olası asayiş problemlerinin önüne geçilmesi gerekmektedir. Suriyelilere yönelik kapasite problemlerine olası çözümler üretilmesi sorunların uzun vadede iyileşmesi yönünde katkı sağlayacaktır.

Suriyeli mülteci sorunu tüm yönleriyle ele alınarak çok yönlü çözümler üretilmelidir. Bu alanda faaliyet gösteren tüm aktörlerin katılımı ile bilimsel ve uzman otoritelerle yapılacak işbirliğiyle problemlerin asıl kaynakları net olarak belirlenmeli ve her türlü sosyolojik, politik ve ekonomik açılar değerlendirilmeli, uzun vadede geçici olmayan tedavi edici çözümler üretilerek hayata geçirilmelidir. Ancak bu sayede mülteci sorunlarını azaltmış olur ve geleceğe daha sağlıklı bakma fırsatını yakalamış oluruz.

KAYNAKÇA

- Ağır, Osman ve Sezik, Murat (2015). “Suriye’den Türkiye’ye Yaşanan Göç Dalgasından Kaynaklanan Güvenlik Sorunları” Birey ve Toplum Dergisi Cilt.5 Sayı.9 2015.
- Akgül, Arif, Kaptı, Alican ve Demir, Ömer Oğuzhan (2015). “Göç ve Kamu Politikaları: Suriye Krizi Üzerine Bir Analiz” The Global A Journal of Policy and Strategy Volume: 1, Issue: 2, pp. 1-22, 2015.
- Akkaya, Ahmet (2013). “Suriyeli Mültecilerin Türkçe Algıları” Ekev Akademi Dergisi Yıl: 17 Sayı: 56 2013.
- Altundeğer, Nurettin ve Yılmaz, Ertuğrul (2016). “İç Savaştan Bölgesel İstikrarsızlığa: Suriye Krizinin Türkiye’ye Faturası” Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Y.2016, C.21, S.1, 2016.
- Atasoy, Ahmet ve Demir, Hasan (2015). “Suriyeli Sığınmacıların Kırıkhan’a (Hatay) Etkileri” Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi cilt:8 sayı:38 Haziran 2015.
- Canyurt, Dilek (2015). “Suriye Gelişmeleri Sonrası Suriyeli Mülteciler: Türkiye’de Riskler” Akademik Bakış Dergisi Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E- Dergisi sayı:48 Mart- Nisan 2015.
- Dizman, Osman Ali (2012). “Geçici Koruma Politikası ve Türkiye’ye Sığınan Suriyeliler” Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı Değerlendirme Notu Ağustos 2012 N201249.
- Erdoğan, Murat ve Ünver, Can (2015). “Türk İş Dünyasının Türkiyedeki Suriyeliler Konusunda Görüş Beklentisi ve Önerileri” Kasım 2015 Türkiye İşveren Konfederasyonu Yayın No:35
- Gee, Stephanie (2015). “Geleceğimi Hayal Etmeye Çalıştığımdaya Hiçbir Şey Göremiyorum” Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitime Erişiminin Önündeki Engeller – Kayıp Nesil Olmalarını Önlemek” İnsan Hakları İzleme Örgütü Kasım 2015.
- Göker, Göksel ve Keskin, Savaş (2015). “Haber Medyası ve Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınındaki Temsili” İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi - Sayı 41 / Güz 2015 Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi 2015.
- Güçer, Mehmet. Karaca, Sema. ve DİNÇER, Bahadır (2013). “Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması” Uşak Araştırmalar Merkezi Mayıs 2013 s.15
- Kirişçi, Kemal (2014). “Misafirliğin Ötesine Geçerken: Türkiye’nin “Suriyeli Mülteciler” Sınavı” Brookings Enstitüsü & Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (Usak) Haziran 2014.
- Oytun, Orhan ve Gündoğar Şenyücel, Sabiha (2015). “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri” ORSAM Rapor No: 195 Ocak 2015.
- Oytun, Orhan (2014). “Suriye’ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler” ORSAM Rapor No: 189 Nisan 2014.
- Sönmez, Zümrüt (2014). “Komşuda Kriz: Suriyeli Mülteciler” İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi Aralık 2014.
- Tunç, Şebnem Ayşe (2015). “Mülteci Davranışı Ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme” Tesam Akademi Dergisi ISSN:2148- 2462 Temmuz 2015.
- Uluslararası Af Örgütü (2014). “Hayatta Kalma Mücadelesi Türkiye’deki Suriye’den Gelen Mülteciler İlk Baskı Kasım 2014 İndeks: EUR 44/017/2014
- Ünal, Serdar (2014). “Türkiye’nin Beklenmedik Konukları: “Öteki” Bağlamında Yabancı Göçmen Ve Mülteci Deneyimi” Zeitschrift für die Welt der Türken Vol. 6, No. 3 2014.
- Yılmaz, Halim (2013). “Türkiye’de Suriyeli Mülteciler - İstanbul Örneği – Tespitler, İhtiyaçlar ve Öneriler” İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği – Mazlumder İstanbul Şubesi s.7
- Yüksel, Umutcan, Bulut, Merve Nur ve Mor, Zerrin (2014). “Türkiye’de Bulunan Suriyeli Mülteciler” İnografik Rapor Uluslararası Orta Doğu Barış Araştırmaları Merkezi Ankara 2014.